

Η ταξικότητα των πτωχεύσεων

Έχουν περάσει πολλά χρόνια από την μέρα που ο φίλος μου ο Κώστας, τότε που ζούσα στην Αυστραλία, γύρισε σπίτι αναστατωμένος, κομίζοντας την είδηση ότι η εταιρεία υψηλής τεχνολογίας στην οποία εργαζόταν φαλήρισε. Τις μέρες που ακολούθησαν βρέθηκε αντιμέτωπος, και μέσου εκείνου κι εγώ, με την ταξικότητα του νομικού πλαισίου όσον αφορά την πτωχευτική διαδικασία. Στην προκειμένη περίπτωση, το δικαστήριο όρισε κάποιον διαχειριστή της υπό πτώχευσης εταιρείας με εντολή να δει ποιες είναι οι οφειλές της και να τις ιεραρχήσει. Δεδομένου ότι επρόκειτο για πτώχευση, τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας δεν αρκούσαν, ακόμα και μετά την ρευστοποίησή τους (π.χ. την πώληση πατεντών, μηχανημάτων, ακινήτων κλπ), για να αποπληρωθούν όλες οι οφειλές. Οπότε, η ιεράρχηση των οφειλών ουσιαστικά προσδιόριζε ποια οφειλή θα αποπληρωνόταν και ποια όχι. Σύμφωνα με τον νόμο, ο διαχειριστής του πρώην εργοδότη του Κώστα προσδιόρισε ότι έπρεπε να αποπληρωθούν κατά σειρά προτεραιότητας: οι τράπεζες πρώτες, το κράτος δεύτερο (απλήρωτοι φόροι), οι προμηθευτές τρίτοι, και οι εργαζόμενοι τελευταίοι και καταϊδρωμένοι. Προφανώς, ο Κώστας και οι συνάδελφοί του δεν είδαν δεκάρα ούτε για τους μισθούς αλλά ούτε και για τις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις.

Ο νόμος θα μπορούσε, βέβαια, να είναι διαφορετικός. Π.χ. η ιεράρχηση να ξεκινά με τους εργαζόμενους και να τελειώνει με τους τραπεζίτες. Ποιοι όμως νομίζετε ότι ασκούν μεγαλύτερη επιρροή στην νομοθετική διαδικασία; Οι τραπεζίτες ή οι εργαζόμενοι; Οι τραπεζίτες βέβαια, οι οποίοι εξοπλίζουν τους φίλα προς αυτούς προσκείμενους βουλευτές με «ακράδαντα» επιχειρήματα τύπου «αν οι τράπεζες δεν βρίσκονται ιεραρχικά πρώτες στην πτωχευτική διαδικασία, τότε θα φυλάγονται πολύ περισσότερο όταν τους ζητούν δάνεια οι επιχειρήσεις, τα επιτόκια δανεισμού θα αυξηθούν και, έτσι, θα δημιουργούνται λιγότερες θέσεις εργασίας από τις επιχειρήσεις κλπ κλπ». Όπως λένε οι αγγλοσάξονες, ο διάβολος ξέρει τις καλύτερες μελωδίες...

Η λέξη πτώχευση είναι φορτισμένη με ιδιαίτερα αρνητική ενέργεια. Ταυτίζεται με την καταστροφή, την αποτυχία, το ξέπεσμα, την κατάρρευση. Κι όμως. Αν ο καπιταλισμός κατάφερε να αναδυθεί κατά τον 19^ο αιώνα ως ένα οικονομικό σύστημα απίστευτης δυναμικής (με απaráμιλλη ικανότητα να δημιουργεί και συνάμα να καταστρέφει), αυτό οφείλεται στο ότι το πολιτικό σύστημα το οποίο ανέδειξε αγκάλιασε με πρωτοφανή στοργή την έννοια της πτώχευσης. Τι άλλο είναι η έννοια της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης, ή της Ανώνυμης Εταιρείας; Είναι ένα νομικό μέσο ώστε ο επιχειρηματίας να προστατεύεται από την πτώχευση, να ξέρει έως που θα τον ζημιώσει μια εταιρική πτώχευση (π.χ. ότι δεν θα του πάρουν το σπίτι όταν βάλει λουκέτο η ΑΕ ή η ΕΠΕ του). Εν συντομία, η πτώχευση και η πτωχευτική διαδικασία είναι για τον καπιταλισμό ότι η κόλαση για τον Χριστιανισμό: πολύ δυσάρεστη αλλά εξαιρετικά απαραίτητη!

Ενώ όμως η πτωχευτική διαδικασία προστατεύει νομικά τους επιχειρηματίες, και δη τους τραπεζίτες (θυμηθείτε την περίπτωση του φίλου μου πιο πάνω), κάτι

τέτοιο δεν ισχύει σε περίπτωση πτώχευσης του ίδιου του κράτους: οι πολίτες του, που υποτίθεται ότι είναι κι οι «ιδιοκτήτες» του, παραμένουν απείρως απροστάτευτοι, τουλάχιστον εδώ στην Ευρώπη. Ενώ στις ΗΠΑ υπάρχει μια λελογισμένη διαδικασία πτώχευσης πολιτειών και δήμων (η οποία εξασφαλίζει ελάχιστες υπηρεσίες των πτωχευμένων οργανισμών τοπικής και πολιτειακής αυτοδιοίκησης υπέρ των πολιτών), στην Ευρωζώνη δεν υπάρχει καμία μα καμία τέτοια πρόβλεψη.

Έτσι, όταν το ελληνικό δημόσιο πτώχευσε το 2010 (γιατί αυτό σήμαιναν τα διάφορα Μνημόνια, κι ας το κρύβουν οι κυβερνήσεις μας), η τρόικα εργάστηκε εξ αρχής όπως ο διαχειριστής της εταιρείας του Κώστα: Αμέσως ιεράρχησε τις οφειλές του ελληνικού δημοσίου κατατάσσοντας πρώτα απ' όλα τα δάνεια του ελληνικού κράτους στις γαλλο-γερμανικές τράπεζες, κατόπιν τα δάνεια στις ελληνικές, μετά τις οφειλές σε ελληνικές επιχειρήσεις και κάτω-κάτω στην ιεραρχία τις υπεσχημένες οφειλές στους συνταξιούχους, στους δημόσιους υπαλλήλους, στα νοσοκομεία, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα κλπ.

Η ομοιότητα μεταξύ του τρόπου που λειτούργησε η τρόικα και εκείνου του διαχειριστή της πτωχευμένης εταιρείας στην οποία δούλευε ο Κώστας είναι χαρακτηριστική. Με δύο όμως μεγάλες διαφορές: Στην περίπτωση της πτώχευσης της εταιρείας, ο διαχειριστής ακολουθούσε το γράμμα ενός νόμου που καλώς ή κακώς είχε περάσει από την Βουλή. Αντίθετα, η τρόικα έφτιαξε τον δικό της, άγραφο, νόμο κατά το δοκούν και σε αγαστή συνεργασία με την εντόπια κλεπτοκρατία. Περαιτέρω, ο διαχειριστής μιας εταιρείας δεν συσσώρευσε νέα χρέη για την εταιρεία του Κώστα επιβάλλοντας στον Κώστα, δια ροπάλου, την υποχρέωση να τα καταβάλει εργαζόμενος με όλο και χαμηλότερο μισθό την υπόλοιπή του ζωή. Πως θα μπορούσε άλλωστε; Αντίθετα, η τρόικα ακριβώς αυτό έπραξε και πράττει!

Είναι λοιπόν προφανές ότι μέγα μέρος της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας θεμελιώνεται στον τρόπο που προσδιορίζεται η ιεράρχηση οφειλών κατά την πτωχευτική διαδικασία. Η παρατήρηση πως τόσο στην περίπτωση των εταιρικών πτωχεύσεων όσο και των πτωχεύσεων κρατών οι εργαζόμενοι, οι συνταξιούχοι, οι αδύναμοι και οι κατατρεγμένοι είναι τα μόνιμα θύματα αποτελεί μια απλή αντανάκλαση της βαθιάς ταξικότητας (και τοξικότητας) των κοινωνιών στις οποίες ζούμε.